

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально – науковий інститут економіки, управління та адміністрування

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ
Гарант освітньої програми

_____ Кожухова Т.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 20 _____ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

на тему: «ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС»

Виконав:

здобувач вищої освіти Назаренко Ярослав Олегович
(прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис)

Керівник: д.е.н., доцент Бочарова Ю.Г.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

Кривий Ріг

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Форма здобуття вищої освіти денна
Ступінь бакалавр
Галузь знань Міжнародні відносини
Освітня програма 292 «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Гарант освітньої програми
Кожухова Т.В.

підпис

« _____ » _____ 2021 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Назаренко Ярослав Олегович
прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема роботи: «Інвестиційна політика ЄС»

Керівник роботи д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Бочарова Ю. Г.
науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали

Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
від 11.01.2021 р. № 11-с

2. Строк подання здобувачем ВО роботи “ _____ ” _____ 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: міжнародні нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані ЄС, наукові праці зарубіжних і українських вчених.

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ

Основна частина

Висновки та рекомендації

Список використаних джерел

Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

(За потреби зазначаються П.І. по Б. консультантів за розділами роботи)

6. Дата видачі завдання: « _____ » _____ 20 ____ р.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Підготовка теоретичної складової основної частини		
2	Підготовка аналітичної складової основної частини		
3	Підготовка висновків та рекомендацій		
4	Підготовка та оформлення вступу, списку використаних джерел та інших складових роботи		
5	Отримання відгуку від керівника		
6	Подання на кафедру завершеної роботи		
7	Проходження перевірки на академічний плагіат і нормоконтролю кваліфікаційної роботи		
8	Підготовка студента до захисту та захист кваліфікаційної роботи		

Здобувач ВО _____ Назаренко Я. О.

Керівник роботи _____ Бочарова Ю.Г.

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

Сторінок 43, рисунків 7, таблиць 6, додатків 1,
графічного матеріалу 10, використаних джерел 61.

- Об'єкт дослідження: інвестиційна політика.
- Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти реалізації інвестиційної політики ЄС.
- Мета дослідження: аналіз стану та особливостей розвитку інвестиційної політики ЄС, визначення напрямів підвищення її ефективності.
- Методи дослідження: теоретичне узагальнення і порівняння (для визначення підходів до розуміння сутності поняття «інвестиційна політика»), аналіз і синтез (для дослідження складових та особливостей розвитку інвестиційної політики ЄС), індукція та дедукція (для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між факторами, інструментами та ефектами реалізації інвестиційної політики), групування, економіко-статистичні методи (для аналізу інвестиційних процесів у ЄС), табличний, графічний методи (для наочного відображення результатів дослідження).
- Основні результати дослідження: визначено теоретико-методичні основи дослідження інвестиційної політики країни, інтеграційного об'єднання;
визначено мету, основні напрями та механізм реалізації інвестиційної політики;
ідентифіковано основні показники ефективності інвестиційної політики країни, її інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості;
проаналізовано складові та результати інвестиційної політики ЄС;
визначено перспективні напрями розвитку інвестиційної політики ЄС.
- Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, Європейський Союз, інвестиційна привабливість, розвиток.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	6
Основна частина	8
Висновки та рекомендації	35
Список використаних джерел	40
Додатки	45

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин жодна країна світу не може ефективно розвиватися лише на основі власних ресурсів, змушена залучати ресурси, у першу чергу, фінансові, ззовні.

Залучення зовнішніх фінансових ресурсів у вигляді іноземних інвестицій несе із собою як позитивні наслідки (прискорення темпів соціально-економічного розвитку, трансфер технологій та знань, підвищення рівня зайнятості, модернізація матеріально-технічної бази), так і загрози (посилення конкуренції, збільшення рівня залежності економіки країни від її інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості та ін.), що актуалізує питання дослідження інвестиційної політики, визначення найбільш дієвих та ефективних світових практик залучення та розподілу інвестиційних ресурсів.

Європейським Союзом накопичено значний досвід у цій сфері, тому вивчення досвіду, теоретичних, методичних та практичних аспектів реалізації інвестиційної політики ЄС становить сьогодні значний науковий та практичний інтерес, що й обумовило вибір теми роботи, її мету та завдання.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз стану та особливостей розвитку інвестиційної політики ЄС, визначення напрямів підвищення її ефективності.

Для досягнення зазначеної мети у роботі визначено та вирішено наступні завдання: аналіз сутності поняття «інвестиційна політика»; визначити основних напрямів, мети та механізму реалізації інвестиційної політики; дослідити методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості, інвестиційного клімату, ефективності інвестиційної політики країни; визначити стан та особливостей реалізації інвестиційної політики ЄС; визначити та обґрунтувати напрями підвищення ефективності інвестиційної політики ЄС.

Об'єктом роботи є інвестиційна політика.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти реалізації інвестиційної політики ЄС.

Для вирішення поставлених завдань у роботі використовуються такі методи: теоретичне узагальнення і порівняння (для визначення підходів до розуміння сутності поняття «інвестиційна політика»), аналіз і синтез (для дослідження складових та особливостей розвитку інвестиційної політики ЄС), індукція та дедукція (для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між факторами, інструментами та ефектами реалізації інвестиційної політики), групування, економіко-статистичні методи (для аналізу інвестиційних процесів у ЄС), табличний, графічний методи (для наочного відображення результатів дослідження). При написанні роботи використано

сучасні інформаційні технології, математичні методи та ЕОМ, зокрема ППП «Excel», текстовий редактор Word, ресурси INTERNET тощо.

Інформаційну базу дослідження становлять міжнародні нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані ЄС, інформаційні ресурси Європейської Комісії, наукові праці зарубіжних і українських вчених.

Основні результати дослідження: визначено теоретико-методичні основи дослідження інвестиційної політики країни, інтеграційного об'єднання; визначено мету, основні напрями та механізм реалізації інвестиційної політики; ідентифіковано основні показники ефективності інвестиційної політики країни, її інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості; проаналізовано складові та результати інвестиційної політики ЄС; визначено перспективні напрямки розвитку інвестиційної політики ЄС.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Типовою рисою розвитку суспільства у нинішньому етапі є підвищення ролі фінансового сектора економіки, посилення його впливу на всі сфери життя країни. Чільне місце у сфері фінансових відносин займає інвестування, оскільки воно є визначальним фактором економічного зростання країни.

Інвестиції є одним з базових показників процесу економічного зростання країни, адже останнє залежить від залучення та дієвого використання інвестицій.

Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу у власній країні чи за кордоном в підприємства різних галузей, підприємницькі проекти, соціально-економічні програми, інноваційні проекти, що дають віддачу через значний термін після вкладення [10].

Розрізняють такі види інвестицій:

- державні, утворені з коштів державного бюджету, з державних фінансових джерел;
- іноземні - вкладаються зарубіжними інвесторами, іншими державами, іноземними банками, компаніями, підприємцями;
- приватні, утворені із засобів приватних, корпоративних підприємств і організацій, громадян, включаючи як власні, так і залучені кошти [10].

В економічній літературі не існує одного універсального визначення інвестиційної діяльності. Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначення подається як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

В залежності від досліджуваного рівня, поняття «інвестиції» має певну відмінність, насамперед, у зв'язку з функцією, яку вони виконують на цих рівнях.

Моделі державної присутності у регулюванні інвестування змінювалися із часом.

Основною властивістю поточної моделі є активна державна політика у сфері забезпечення інфраструктурних, правових та екологічних умов для зростання економіки; намагання створити для всіх можливості започаткувати власний бізнес.

Державна інвестиційна політика є складовою частиною соціально-економічної політики, яка виражає ставлення держави до інвестиційної діяльності, вона визначає цілі, визначає напрямки, визначає форми державного управління інвестиційною діяльністю в країні.

В економічній літературі неодноразово зустрічається наступне визначення інвестиційної політики держави: «Інвестиційна політика держави це комплекс цілеспрямованих заходів, що проводяться державою зі створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою

пожвавлення інвестиційної діяльності, підйому економіки, підвищення ефективності виробництва і реалізації завдань соціального розвитку» [12].

Основними завданнями державної інвестиційної політики є [10]:

- 1) підтримка (стимулювання) окремих галузей економіки;
- 2) забезпечення збалансованого розвитку галузей господарювання і експортного виробництва;
- 3) досягнення конкурентоспроможної вітчизняної продукції;
- 4) реалізація соціальних і екологічних програм (розвиток охорону здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства, охорона навколишнього середовища);
- 5) регулювання зайнятості населення;
- 6) забезпечення обороноздатності і безпеки держави.

Інвестиційна політика охоплює як фінансування державних інвестицій, так і створення сприятливого інвестиційного клімату для приватних інвесторів і підприємств, що здійснюють капітальне будівництво за рахунок власних коштів.

Основні напрямки інвестиційної політики полягають у наступному [12]:

- 1) визначення пріоритетів у фінансуванні інвестиційної діяльності;
- 2) пріоритети віддаються інвестицій на розширення і технічне переозброєння діючих підприємств. Іншими словами, центр ваги переноситься з нового будівництва на технічне переозброєння і реконструкцію підприємств;
- 3) надання субсидій з бюджету життєво важливих галузей народного господарства на здійснення інвестиційної діяльності;
- 4) розширення прав підприємств-інвесторів в інвестуванні коштів, які відраховуються з прибутку підприємств і амортизаційних відрахувань;
- 5) скорочення державного бюджетного фінансування інвестицій і, відповідно, збільшення сфери недержавного інвестування.

Для здійснення інвестиційної політики необхідний механізм, який забезпечує її виконання, зображений на рис. 1.

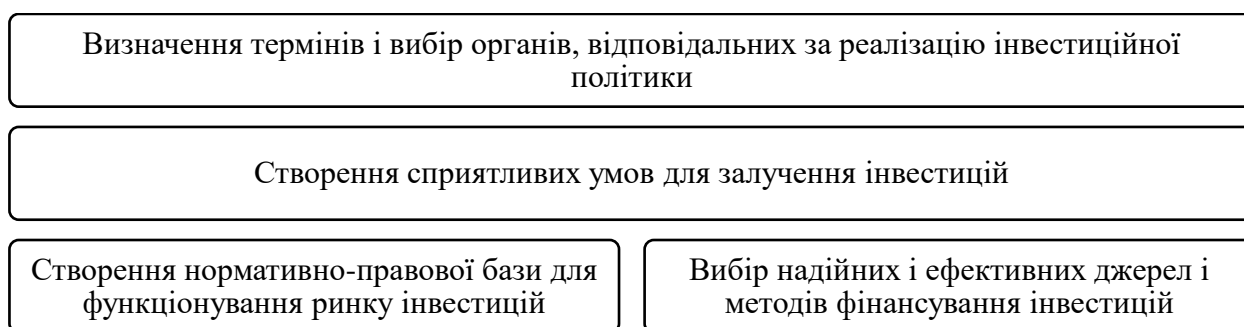

Рисунок 1 - Механізм реалізації інвестиційної політики.

ЄС проводить активну політику, спрямовану на залучення іноземних інвестицій в межах своїх кордонів і на континенті в цілому. Основоположні принципи цієї політики орієнтовані на реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, що сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу; забезпечення прозорості інвестування за рахунок вдосконалення нормативно-правової бази, стимулювання конкуренції і відкритого доступу до ринку інвестицій; забезпечення рівних умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців незалежно від країни надходження капіталу; недопущення дискримінації іноземних інвесторів.

Головною метою інвестиційної політики ЄС є формування сприятливого інвестиційного клімату на основі[9]:

- 1) економічної лібералізації;
- 2) забезпечення конкурентоспроможності підприємств різних галузей;
- 3) уніфікації стандартів конкурентної політики країн ЄС і сусідніх держав східної Європи;
- 4) надання пріоритетності інноваційному розвитку прикордонних регіонів;
- 5) розвитку співпраці у сфері наукових досліджень;
- 6) забезпечення прав інтелектуальної власності;
- 7) ефективного управління у податковій сфері;
- 8) удосконалення законодавства щодо акціонерних товариств, захисту інвестицій, державних закупівель та фінансових послуг;
- 9) підвищення мобільності та цивілізованої міграції трудових ресурсів;
- 10) досягнення інших інвестиційно-економічних пріоритетів, які реалізуються в рамках європейської політики сусідства.

Реалізація завдань, спрямованих на досягнення вищезгаданих пріоритетів, забезпечує поліпшення інвестиційного клімату в межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, завдяки створенню сприятливого інституційного середовища, підвищення рівня конкуренції, розвитку підприємництва, удосконаленню регуляторної політики, підвищенню якості людського капіталу, забезпеченню ефективного трансферу технологій тощо. Насамперед це відбувається завдяки уніфікації інститутів, що діють у межах вказаних транскордонних регіонів, зокрема на принципах і засадах, що толеруються ЄС. Тим самим забезпечується розвиток фінансових ринків і активізація інвестиційних процесів у цих транскордонних регіонах, що розширює їхні можливості із залучення іноземних інвестицій, у тому числі – з провідних країн ЄС.[9]

Починаючи з 2007 р. одним із пріоритетних засобів поширення інвестиційної політики ЄС на сході континенту виступає Європейський

інструмент сусідства і партнерства (ENPI), який використовується поряд з новим мандатом Європейського інвестиційного банку.[9]

Активна дія держави на процеси інвестування є необхідною умовою забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та поживлення інвестиційної діяльності, що дозволяє забезпечити стабільний розвиток соціально-економічної системи в цілому в інтересах всього суспільства.

Механізм державного регулювання інвестиційних процесів являє собою сукупність інструментів і методів впливу держави на інвестиційну політику суб'єктів господарювання.

Умовно державні інструменти інвестиційної політики можна поділити на три групи: макроекономічні, мікроекономічні та інституційні.

До макроекономічних відносяться інструменти, що визначають загальноекономічний клімат інвестицій, а саме впливають на процентну ставку, темпи зростання економіки і зовнішньоторговельний режим (визначаються комплексом заходів бюджетно-податкової політики).

До мікроекономічних відносяться заходи, що впливають на окремі складові інвестицій або на окремі галузі: податкові ставки, правила амортизації, гарантії, пільгові кредити.

Крім того, існують і економічні методи державного регулювання інвестиційної діяльності. До них відносяться амортизаційна політика, кредитна і валютна політика, система оподаткування, бюджетне інвестування, система фінансування і кредитування капітальних вкладень і т. д.

Таким чином, значення державного регулювання інвестиційної діяльності можна визначити як основу розвитку інвестиційних відносин. Державне регулювання уніфікує і визначає правила інвестиційної діяльності, захищає права учасників відносин з приводу інвестицій, а також держава сама виступає в якості інвестора.

Формування інвестиційної привабливості національної економіки є одним з пріоритетних напрямів реалізації загальної стратегії розвитку держави, тому що залучення інвестицій є необхідною умовою подальшого динамічного розвитку країни та її інтеграції у світовий економічний простір.

Серед різноманіття міжнародних показників оцінки інвестиційної привабливості варто виділити: індекс інвестиційної привабливості (дослідження Європейської Бізнес-асоціації), індекс інвестиційної привабливості «міжнародний бізнес компас» (Індекс BDO IBC), оцінка інвестиційної привабливості країн впроваджена Конференцією ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD), індекс інвестиційної свободи (The Index of Investment Freedom), рейтинг інвестиційної привабливості консалтингової фірми Ernst and Young.

Індекс інвестиційної привабливості (дослідження Європейської Бізнес-асоціації) [21] – це показник, який відображає стан бізнес-клімату України, розраховується на основі щоквартального опитування керівників українських і закордонних компаній-членів Асоціації, які працюють на українському ринку, та складається з балів, які набирає країна – від 0,5 до 5.

Асоціація щоквартально задає директорам своїх членських компаній п'ять запитань. Кожну відповідь респонденти оцінюють за п'ятибальною шкалою Лайкерта, яка має такі градації: 1 – вкрай негативно; 2 – негативно; 3 – нейтрально; 4 – позитивно; 5 – вкрай позитивно.

Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне значення відповідей експертів.

Індекс інвестиційної привабливості «міжнародний бізнес компас» (Індекс BDO IBC) [22] – розраховується міжнародною консалтинговою компанією BDO спільно з Гамбургським інститутом світової економіки. Індекс BDO IBC надає первинну інформацію для інвесторів шляхом оцінки загальної ситуації в кожній країні. Індекс характеризує інвестиційну привабливість країни за трьома аспектами, кожен з яких від 6 до 8 показників, а саме: 1) економічним; 2) політико-правовим; 3) соціально-культурним.

Складові індексу інвестиційної привабливості «міжнародний бізнес компас» приводять до зіставних одиниць виміру (у балах від 1 до 100). Чим ближче значення отриманого показника до 100, тим краще оцінюється країна з позиції цього показника. Наступний етап при оцінці інвестиційної привабливості «міжнародний бізнес компас» передбачає обчислення середнього арифметичного значення показників у межах кожного з аспектів (економічного, політико-правового та соціокультурного). З отриманих значень розраховується загальне значення індексу інвестиційної привабливості шляхом обчислення середнього геометричного значення згаданих трьох основних компонентів.

Оцінка інвестиційної привабливості країн впроваджена Конференцією ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD) [8] – оцінювання проводиться за трьома показниками:

1) індекс фактичного залучення прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Performance Index);

2) індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Potential Index). На основі індексів Inward FDI Performance та Inward FDI Potential Index формується матриця інвестиційної привабливості та спроможності залучення прямих іноземних інвестицій. За результатами аналізу матриці країни світу розподіляються на 4 групи: а) «лідери»; б) «країни, що перевищили свій потенціал»; в) «країни, що не реалізували свій потенціал»; г) «аутсайтери».

3) індекс прямих інвестицій за кордон (Outward FDI Performance Index).

Індекс інвестиційної свободи (The Index of Investment Freedom) – є складовою Індексу економічної свободи (The Index of Economic Freedom), який розробляє Американський Фонд Спадщини («The Heritage Foundation»), та публікується в газеті «The Wall Street Journal» [23].

Індекс економічної свободи складається із 10 компонентів: 1) свобода започаткування бізнесу (business freedom); 2) свобода торгівлі (trade freedom); 3) фіскальна свобода (fiscal freedom); 4) втручання уряду у діяльність приватних підприємств (government size); 5) свобода інвестицій (investment freedom); 6) захист прав власності (property rights); 7) фінансова свобода (financial freedom); 8) свобода від корупції (freedom from corruption); 9) свобода ринку праці (labor freedom); 10) монетарна свобода (monetary policy).

Ідеальна країна, у якій немає жодних обмежень щодо потоку інвестиційного капіталу, отримує 100 балів.

Рейтинг інвестиційної привабливості консалтингової фірми Ernst and Young – аналізує привабливість конкретного регіону або країни як напрямку для інвестицій, і проводиться, щоб допомогти діловим колам прийняти інвестиційні рішення, а урядам усунути бар'єри на шляху до зростання [24].

Двоступенева методологія аналізує реальні економічні показники та настрої інвесторів у країні чи регіоні. Рейтинг інвестиційної привабливості консалтингової фірми Ernst and Young будується на детальному дослідженні восьми чинників, що знаходяться в зоні пильної уваги інвесторів на фондовому ринку й впливають на вартість ІК.

Ці чинники, в свою чергу, розгортаються в 39 детальніших показники, які й оцінюються.

Отже, наведені методики мають як переваги, так і недоліки, а саме:

1) основними перевагами методу оцінки індексу інвестиційної привабливості є те, що експертна оцінка проводиться працівниками компаній, що працюють на вітчизняному ринку, а отже, відображають реальну ситуацію.

Однак, дана методика є дещо спрощеною, адже базується лише на відповідях експертів, і не враховує реальні показники та чинники інвестиційної привабливості країни;

2) основними перевагами методу оцінки індексу інвестиційної привабливості «міжнародний бізнес компас» є те, що він охоплює значну кількість показників, які всебічно відображають інвестиційну привабливість країни;

3) оцінка інвестиційної привабливості країн впроваджена Конференцією ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD) містить, як переваги, так і певні недоліки: перший показник індексу – індекс фактичного залучення прямих іноземних інвестицій – відображає динаміку зовнішніх

інвестицій, однак не враховує динаміку внутрішніх інвестицій; другий показник індексу – індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій – містить значну кількість показників та відображає інвестиційну привабливість та спроможності залучення прямих іноземних інвестицій; третій показник індексу – індекс прямих інвестицій за кордон – не може бути застосованим для оцінки інвестиційної привабливості інвестицій, адже характеризує активність внутрішніх інвесторів за кордоном і тому у більшій мірі свідчить про несприятливу ситуацію в середині країни;

4) основними перевагами індексу інвестиційної свободи є простота його розрахунку та відображення реального стану інвестиційного середовища, однак поряд з цим – індекс не є самостійним індексом, а лише складовою індексу інвестиційної свободи, і характеризує стан економіки країни загалом;

5) рейтинг інвестиційної привабливості консалтингової фірми Ernst and Young ґрунтується на визначенні інвестиційної привабливості за оціночною шкалою, що є достатньо простим у застосуванні. Однак, даний рейтинг ґрунтується лише на судженнях експертів, а це свідчить про низький ступінь об'єктивності.

Сьогодні, в умовах високого рівня глобалізації та інтеграції національних економік, світові зіставлення країн за економічними показниками є чи не найбільш визнаними та розповсюдженими інструментами оцінки ефективності державного управління та рівня соціального розвитку, а також визначення інвестиційної привабливості країн. Таким чином, вони є одними із важливих факторів залучення економічних ресурсів до країн.

Євросоюз є найбільшим на планеті економічним блоком. Він є активним глобальним гравцем на міжнародній арені та одним з найбільших у світі генераторів і донорів процесів розвитку. Економічний потенціал ЄС досить потужний і в економічній незалежності Європейський Союз поступається лише США.

ЄС є одним із найбільших глобальних гравців у сфері прямих іноземних інвестицій, що викликає посилену увагу до особливостей формування та реалізації інвестиційної політики об'єднання.

Інвестиційна політика Євросоюзу суттєво відрізняється від інвестиційної політики національного рівня, оскільки по своїй природі вона має міжнародний характер. В основі механізму реалізації інвестиційної політики ЄС лежить завдання оптимізації розподілу капіталу в межах інтегрованої Європи та забезпечення стійкого економічного зростання регіону.

Інвестиційна політика Європейського Союзу ґрунтується на відповідних засновницьких договорах і принципах функціонування єдиного

внутрішнього ринку, що забезпечує вільний рух капіталу в межах об'єднання та ефективно його освоєння країнами-членами.

За даними Європейської Комісії інвестиційна політика ЄС спрямована на [26]: відкриття зовнішніх ринків для компаній Євросоюзу; гарантування компаніям ЄС захисту за кордоном; формування передбачуваного та прозорого бізнес-середовища; залучення міжнародних інвестицій в ЄС; чітке та послідовне виконання міжнародних інвестиційних правил; захист інвестицій громадян та компаній ЄС за кордоном; забезпечення вільного руху платежів, капіталу та ключових кадрів, необхідних для міжнародних інвестицій.

Важливе значення для переформатування інвестиційної політики Європейського Союзу мала стратегія «Європа 2020». Найважливішим у цьому зв'язку є створення нових областей для інвестицій і інновацій, які пов'язані з підвищенням і потенціалу економічного зростання, і якості життя населення. Це першочергово стосується охорони навколишнього середовища, альтернативної енергетики та ресурсозбереження, що пов'язано з інноваціями [27].

Новий етап у європейській політиці розвитку інвестицій ознаменувався формуванням нового інструменту підтримки та розвитку країн-членів ЄС. Інвестиційний план для Європи, так званий план Юнкера, запропонований у листопаді 2014 року Європейською комісією та Європейським інвестиційним банком, спрямований на усунення бар'єрів для інвестицій шляхом додаткових дій на рівні ЄС та на національному рівні. Його мета - сприяти інвестиціям, забезпечуючи більшу передбачуваність регулювання, усуваючи вузькі місця в інвестиціях та подальше поглиблення єдиного ринку.

Задля підтримки країн-сусідів в вересні 2017 року розроблено новий зовнішній інвестиційний план, за яким передбачено мобілізацію інвестицій, активізацію технічної допомоги, покращення інвестиційного клімату та загальної політичної ситуації в країнах-партнерах [28, 29]

Завданням стало залучення 44 млрд євро інвестицій до 2020 року через механізм страхових гарантій для інвесторів. Це більше, ніж весь обсяг допомоги, який ЄС на сьогодні виділяє по всьому світу. Безпосередньо зі свого бюджету для фінансування Плану ЄС виділить 4,1 млрд євро [30].

Ґрунтуючись на успіхах Плану Юнкера, Єврокомісією розроблено програму InvestEU (2021-2027 рр.), що орієнтована на сприяння подальшому зростанню інвестицій, інновацій та створенню додаткових робочих місць. Передбачається, що дана програма дозволить залучити не менше 650 млрд євро додаткових інвестицій в наступний довгостроковий бюджет ЄС. Програма Invest EU спрямована на об'єднання Європейського фонду та 13-ти інших фінансових інструментів ЄС, які в даний час підтримують інвестиційні процеси, що робить фінансування ЄС ще більш доступним та ефективним.

Європейський Союз ставиться до прямих іноземних інвестицій як чинника, що формує значні вигоди як для економіки об'єднання, так і суспільства в цілому. Зважаючи на це, Європейський союз має один із самих відкритих інвестиційних режимів у світі, і в сукупності країни-члени ЄС мають найменші обмеження у світі по прямим іноземним інвестиціям. Відповідно, для іноземних інвесторів практично відсутні бар'єри для інвестування в ЄС, придбання компаній ЄС зокрема [31].

В напрямку транснаціонального руху капіталу Євросоюзом досягнуто лідируючих позицій навіть в періоди глибокого падіння обсягів прямих іноземних інвестицій. За результатами 2019 року ЄС залишається як найбільшим інвестором, так і найбільшим отримувачем прямих іноземних інвестицій, хоч і прослідковується негативна динаміка даного показника для об'єднання. За даними UNCTAD в 2019р. Європейський Союз отримав близько 305 млрд доларів надходжень прямих іноземних інвестицій (ПІ), що на 15 % менше, ніж в 2018 році. Для порівняння в США у вигляді ПІ в 2019р. надійшло близько 251 млрд доларів (зниження на 1 % порівняно з попереднім роком), в Китай – 140 млрд доларів (практично без змін порівняно з 2018 р.), в Сінгапур – 110 млрд доларів (зростання на 42 % порівняно з 2018 р.) [32].

На сучасному етапі глобалізації світових економік інвестиції є одним з основних інструментів стимулювання економічного розвитку держав. Для їх швидкого залучення та ефективного використання уряди країн проводять відповідну інвестиційну політику, розробляють інвестиційні стратегії та здійснюють оперативні заходи у сфері інвестування згідно із мінливими умовами господарювання та форс-мажорними викликами, як коронакриза.

У 2019 році, загальний обсяг залучених інвестицій країнами Європейського Союзу складав 387,76 млрд. дол., що формує 25,18% загального обсягу залучених прямих іноземних інвестицій у світі (табл. 1) [38].

Динаміка ПІ за 2014–2019 рр. є нестабільною загалом по ЄС (рис. 2).

Найбільше іноземних інвестицій було залучено у 2015 році (606,3 млрд. дол), а у 2016р. відбувся різкий спад їх надходження (до 332,6 млрд. дол.), що можливо обумовлено початком Brexit. Країни-лідери за обсягами залучених інвестицій – Нідерланди, Ірландія та Німеччина, які у 2019 році залучили 84,2 млрд. дол., 78,2 млрд. дол. та 36,4 млрд. дол. відповідно (табл. 1). Проаналізуємо інвестиційний клімат країн Європейського Союзу за рейтинговими позиціями відповідно до міжнародних індексів, які характеризують інвестиційну привабливість країн (табл. 2), а саме: індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI - The Global Competitiveness Index); індексом легкості ведення бізнесу (EDBI - *Ease of Doing Business Index*); глобальним індексом інновацій (GII - Global Innovation Index); індексом економічної свободи (IEF - The Index of Economic Freedom);

індексом процвітання (LPI - The Legatum Prosperity Index); індексом сприйняття корупції (CPI - Corruption Perceptions Index); індексом інвестиційної привабливості (IBC - International Business Compass); глобальним індексом аутсорсінгової привабливості (GSLI - Global Services Location Index).

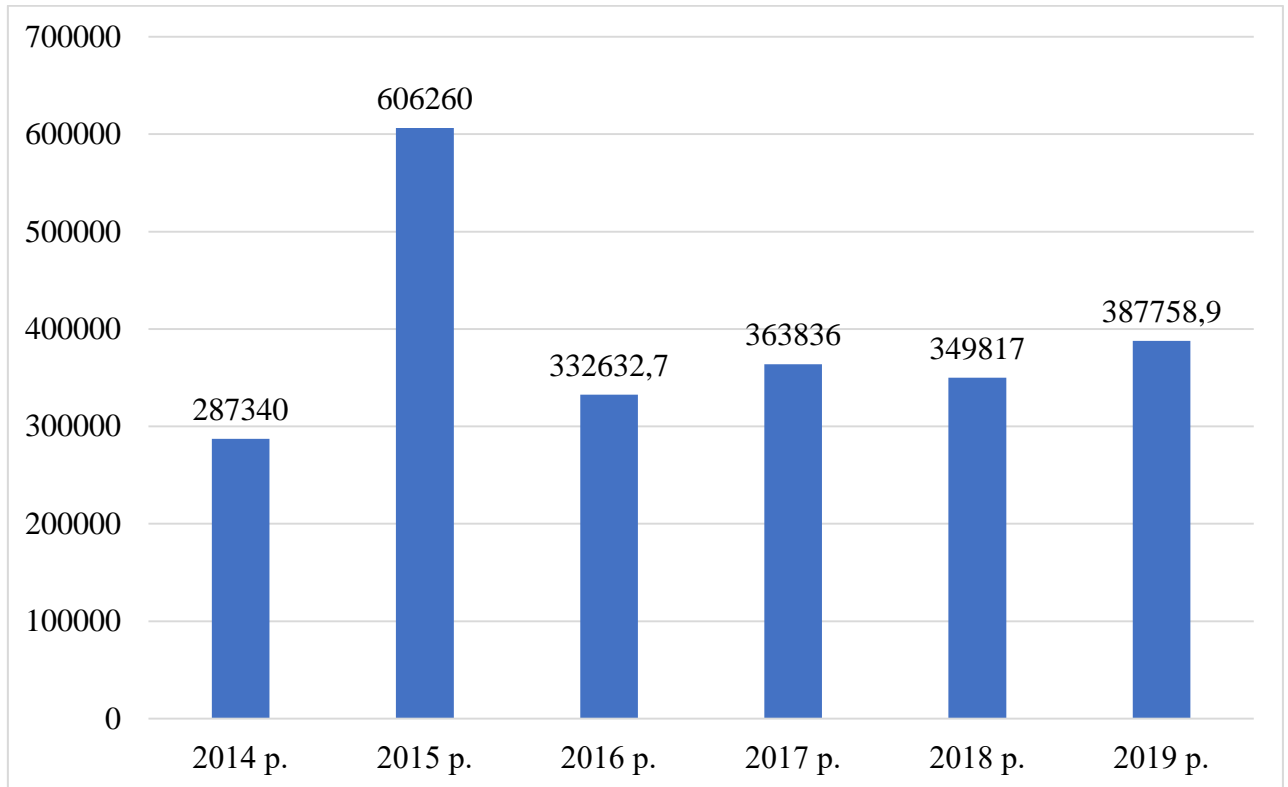

Рисунок 2 - Динаміка ГПП за 2014–2019 рр. в цілому по ЄС, млн. дол. Джерело [38]

Слід зауважити, що міжнародні рейтинги базуються на ряді індикаторів економічного становища країни, людських ресурсів, адміністративного упорядкування, податків, правове регулювання, стан корупції та інші. Зазначені рейтинги формують інвестиційну привабливість країн для міжнародних інвесторів. Кожний пункт рейтингу за Індексом легкості ведення бізнесу дозволяє залучити країні біля 500–600 млн. дол. інвестицій [47].

Слід зауважити, що міжнародні рейтинги базуються на ряді індикаторів економічного становища країни, людських ресурсів, адміністративного упорядкування, податків, правове регулювання, стан корупції та інші. Зазначені рейтинги формують інвестиційну привабливість країн для міжнародних інвесторів. Кожний пункт рейтингу за Індексом легкості ведення бізнесу дозволяє залучити країні біля 500–600 млн. дол. інвестицій [47]. Проведемо узагальнююче ранжування країн ЄС за їх становищем у представлених в таблиці 2 міжнародних рейтингах бальним методом і сформуємо узагальнений бал рангу інвестиційної привабливості країни.

Таблиця 1 - Обсяги залучених прямих іноземних інвестицій в економіки країн Європейського Союзу за 2014–2019рр. (млн. дол.)

Країни ЄС	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Нідерланди	45033,94	178989,9	30697,9	60477,63	114305,7	84215,61
Ірландія	48248,38	217868,6	39413,56	52834,92	-28089,09	78234,15
Німеччина	-3204,086	30540,88	15633,15	60353,75	73569,58	36358,64
Франція	2672,876	45364,69	23077,22	24832,53	38185,1	33964,71
Італія	23253,88	19635,12	28468,52	24047,08	32886,23	26569,5
Кіпр	46454,09	23945,62	10928,26	15360,25	6469,445	24248,02
Швеція	4030,44	8389,964	19140,76	14249,03	3856,879	20567,96
Польща	14268,74	15270,83	15690,15	9178,505	13946,9	13220,47
Іспанія	22600,82	8558,225	31569,4	38806,82	45009,94	12405,5
Бельгія	-3505,905	28331,3	59242,66	5159,228	17733,27	9706,923
Португалія	4897,467	7630,068	5065,823	7533,813	6794,414	8234,432
Фінляндія	18571,39	2108,988	8582,211	2864,234	-2427,228	8169,891
Чехія	5492,003	465,1049	9814,769	9521,682	11010,36	7576,538
Румунія	3215,682	3840,475	5000,387	5419,471	6218,926	5971,218
Угорщина	7967,55	-14537,43	-5438,548	3502,347	8365,007	5204,531
Австрія	4583,148	1487,851	-8508,306	14953,06	2085,671	4642,623
Греція	2686,835	1268,161	2765,087	3484,86	3973,339	4631,221
Мальта	11204,97	5069,238	4248,433	3407,29	4023,626	3572,707
Естонія	684,5456	35,51426	1059,235	1920,898	1486,082	3044,482
Словаччина	-512,8211	106,1399	805,9009	4016,771	1183,912	2448,7
Хорватія	2896,296	91,38578	274,3165	554,5746	1151,936	1364,616
Болгарія	461,5201	2220,016	1026,322	1828,719	1213,907	1222,894
Литва	-183,2795	1053,911	436,4305	1029,62	1093,579	975,2149
Данія	4682,308	3616,13	235,3039	3748,813	162,6384	930,2116
Словенія	1051,239	1675,077	1245,942	897,7452	1369,13	909,7696
Латвія	895,4074	734,4946	257,9088	667,6382	994,3668	789,2262
Люксембург	18892,56	12499,72	31899,89	-6815,332	-16756,62	-11420,83
Загалом	287340	606260	332632,7	363836	349817	387758,9
Довідково:						
<i>Світ</i>	<i>1403865</i>	<i>2041770</i>	<i>1983478</i>	<i>1700468</i>	<i>1495223</i>	<i>1539880</i>

Джерело [38]

Сума значень позицій кожної країни за вісьмома рейтингами дозволить виявити країни-лідери, що займають найкращі позиції та є, з високою ймовірністю, найбільш привабливими для іноземних інвесторів (при цьому міра «привабливості країни для інвестора» буде тим вищою, чим менше значення зведеного показника). Згідно з даними таблиці 2, лідерами за рейтинговими позиціями в міжнародних індексах серед країн ЄС є Данія (входить в ТОП-3 за 7 з 8 індексів), Швеція (за 5 з 8 індексів) та Нідерланди (входить в ТОП-3 за 3 з 8 індексів). Зазначимо, що тільки Нідерланди входять до ТОП-3 як за рейтинговими позиціями, так і за обсягами залучених інвестицій.

Узагальнена ранжована позиція країн ЄС та узагальнений рейтинговий бал інвестиційної привабливості відображені на рис. 3

Таблиця 2 - Рейтингові позиції країн ЄС у міжнародних індексах, 2019р.

Країна	GCI	EDBI	GII	IEF	LPI	CPI	IBC	GSLI
Нідерланди	4	42	5	14	6	8	4	21
Ірландія	24	24	15	6	12	18	5	12
Німеччина	7	22	9	27	8	9	12	16
Франція	15	32	12	64	23	23	28	66
Італія	30	58	28	74	30	51	40	31
Кіпр	44	54	29	37	34	41	32	64
Швеція	8	10	1	22	4	4	11	15
Польща	37	40	38	46	35	41	35	29
Іспанія	23	30	30	58	25	30	43	38
Бельгія	22	46	22	48	22	17	16	17
Португалія	34	39	31	56	26	30	45	3
Фінляндія	11	20	7	20	5	3	18	14
Чехія	32	41	24	23	28	44	24	8
Румунія	51	55	46	38	47	70	50	22
Угорщина	47	52	35	62	46	70	38	24
Австрія	21	27	19	29	13	12	15	4
Греція	59	79	43	100	42	60	79	57
Мальта	38	88	27	42	20	50	29	-
Естонія	31	18	25	10	21	18	27	30
Словаччина	42	45	39	60	32	59	39	25
Хорватія	63	51	41	84	45	63	57	26
Болгарія	49	61	37	36	49	74	55	28
Литва	39	11	40	16	33	35	34	36
Данія	10	4	6	8	1	1	6	5
Словенія	35	37	32	52	27	35	31	11
Латвія	41	19	36	32	36	44	37	34
Люксембург	18	72	18	19	9	9	-	-

Джерело [39-46]

Як видно з рис. 3, найбільш «привабливими» країнами ЄС за цим методом виявилися Данія, Швеція та Фінляндія, найменш привабливими – Греція, Хорватія та Болгарія. Запропонований метод не є досконалим, однак може висвітлити загальну ситуацію – відобразити країни, що мають більш або менш сприятливий клімат у інтеграційному об'єднанні. Крім цього, у нашому разі відсутність даних щодо рейтингової оцінки Люксембургу за двома індексами та Мальти – за одним не дає змоги адекватно оцінити позиції цих країн. Разом з тим, з урахуванням всіх обмежень методу, визначення цього показника дасть змогу, по-перше, сформуванню загального рейтингу інвестиційної привабливості країн з урахуванням різних аспектів формування інвестиційного клімату, по-друге – відстежувати зміни в інвестиційному кліматі країн у динаміці.

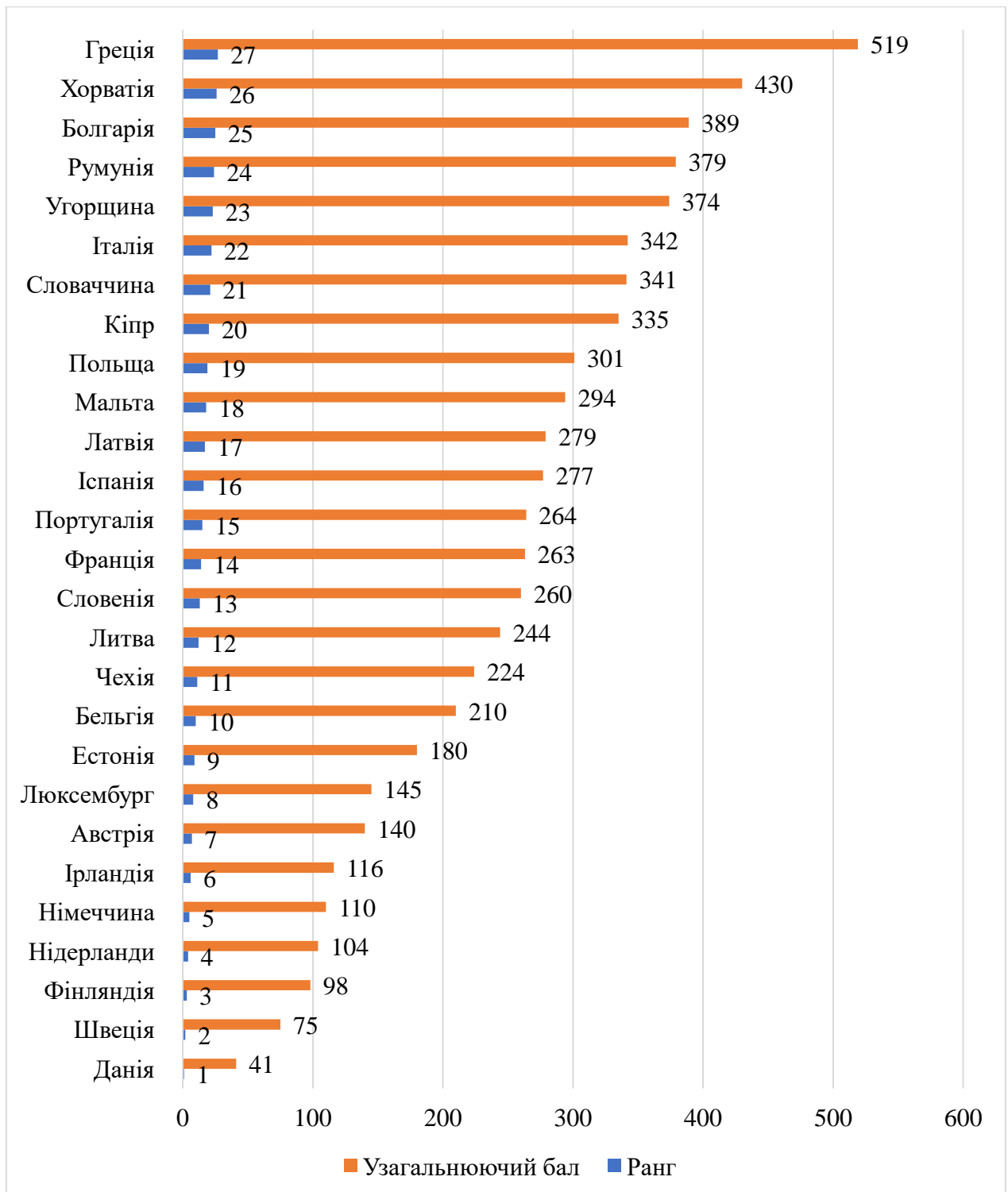

Рисунок 3 - Узагальнена ранжована позиція країн ЄС та узагальнений рейтинговий бал інвестиційної привабливості країн ЄС, 2019 р.

Незважаючи на досить стабільні показники щодо надходження інвестицій, у кінці 2020 року ситуація може кардинально змінитися через коронакризу. Так, із початку обмежень 10% проектів з ПІІ в Європі було скасовано, а ще 25% заморожено, 51% підприємств очікують незначного зменшення надходження ПІІ на 2020 рік, тоді як 15% очікують істотного зменшення [48].

У березні 2019 року в ЄС набула чинності Постанова про перевірку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) ЄС (Регламент 2019/452 або «Постанова ЄС про прямі іноземні інвестиції») [49], яка відіграла важливу роль у період кризи через COVID-19. Метою Положення про скринінг є створення загальноєвропейського механізму, який дає змогу координувати перевірку прямих іноземних інвестицій із третіх країн, які можуть вплинути на безпеку або громадський порядок держави-члена. З цією метою держави-члени зобов'язані обмінюватися інформацією між собою та з Комісією ЄС.

Внаслідок економічного спаду в Європі через кризу COVID-19 деякі сфери економіки вважаються вразливими щодо поглинання іноземними інвесторами/компаніями за значно нижчими цінами. У керівництві, опублікованому наприкінці березня, Комісія закликала всі держави-члени повною мірою використовувати всі відповідні механізми скринінгу ПІІ, «щоб уникнути поточної кризи, що веде до втрати критично важливих активів та технологій». Сфера застосування механізмів перевірки державами-членами в деяких випадках розширена для ще більш ефективного скринінгу [50].

Напередодні жовтневого кінцевого терміну для впровадження Регламенту ЄС щодо ПІІ, 14 держав-членів, як повідомляється, мають механізми скринінгу, включаючи такі:

1. Іспанія. У березні Іспанія видала два королівські укази (RDL 8/2020 та RDL 11/2020) [51] про невідкладні надзвичайні заходи щодо вирішення соціальних та економічних наслідків COVID-19. Ці укази роблять перевірку обов'язковою для прямих іноземних інвестицій, що набувають більше 10% (або контрольного пакета акцій) в суб'єктах господарювання в певних секторах, таких як охорона здоров'я, технології та інфраструктура загалом.

2. Угорщина. Серед прийнятих надзвичайних законів, які стосуються питань, пов'язаних з COVID-19, був виданий урядовий указ 86/2020 (IV.5.) [52]. Цей указ сам по собі не поширює існуючі обмеження на ПІІ, але передбачає виключну компетенцію Міністерства оборони щодо визначення нової національної важливої інфраструктури. Указ також встановлює прискорену адміністративну процедуру під час надзвичайного стану.

3. Чеська Республіка. Було подано законопроект [53], який встановлює механізм скринінгу ПІІ, що дозволяє контролювати відповідні операції, оцінювати ризики та у виняткових випадках обмежувати конкретні інвестиції, встановлюючи умови, за яких інвестиція може бути здійснена. У крайньому разі інвестиції можуть бути заборонені або скасовані із зворотною силою.

4. Німеччина. Процес реформ був прискорений шляхом внесення правок до законопроекту із змінами та доповненнями до Закону про зовнішню торгівлю та платежі (Außenwirtschaftsgesetz – AWG) [54]. Якщо закон буде прийнятий, буде встановлено нижчі пороги для інвестицій, які можуть бути переглянуті; інвестиції також можуть бути переглянуті, якщо вони вважаються загрозою державній політиці або безпеці іншої держави-члена стосовно проектів ЄС.

5. Польща. Польський уряд підготував проект закону про внесення змін до чинного Закону від 24 липня 2015 року (щодо контролю певних інвестицій) для подальшого посилення обмежень щодо ПІІ. Серед запропонованих заходів є обов'язок повідомляти польський орган із питань конкуренції про іноземні інвестиції в суб'єкти господарювання, які вважаються стратегічними. У придбанні може бути відмовлено, якщо це визнано потенційною загрозою державній політиці.

Задля підтримки економіки ЄС було запропоновано створення гарантійного фонду COVID-19 в розмірі 25 мільярдів євро [55]. Цей фонд допоможе збільшити підтримку європейських компаній приблизно на 200 мільярдів євро, з акцентом на підтримку середнього і малого бізнесу.

2019 рік став для Європи одним з найбільш вдалих за обсягом залучених прямих іноземних інвестицій (ПІІ): зарубіжні інвестори вклали кошти в 6412 нових проектів в 47 країнах [49].

Спалах коронавірусу призвів до різкого зниження ПІІ, але не до повного їх зникнення:

- 65% з 6412 проектів, оголошених в 2019 році, вже реалізуються або готуються до реалізації, хоча і з меншим розмахом, в тому числі в плані створення нових робочих місць.

- Решта 25% проектів відкладені на потім,

- а 10% - скасовані [50].

У 2019 року в лідери вийшла Франція: на її частку довелося +1197 нових проектів, що на 17% більше, ніж роком раніше. Незважаючи на невизначеність в зв'язку з Брекзітом, обсяги ПІІ в Великобританії виростили на 5%. Інвестиційна активність в Німеччині залишається стабільною (Додаток А).

Трійка лідерів за кількістю проектів ПІІ в 2019 році виглядає так: Франція, Великобританія, Німеччина (рис. 4).

У період з 2015 по 2019 рр. на частку європейських компаній припало 52% від загального числа проектів ПІІ в Європі, в той час як компанії з США інвестували в 21% проектів.

Згідно з аналізом ЕУ, в 2019 році в Європі було оголошено про 6412 інвестиційних проектах із залученням ПІІ, що на 0,9% більше, ніж роком раніше. Найбільш високий рівень інвестиційної активності спостерігався у Франції та Іспанії, при цьому загальноєвропейська динаміка була досить скромною. Це обумовлено посиленням напруги в міжнародних торговельних відносинах, невизначеністю навколо Брекзіта, а також млявими темпами економічного зростання. 2019 рік став другим за «врожайності» на проекти ПІІ - більш високі показники спостерігалися лише в 2017 році.

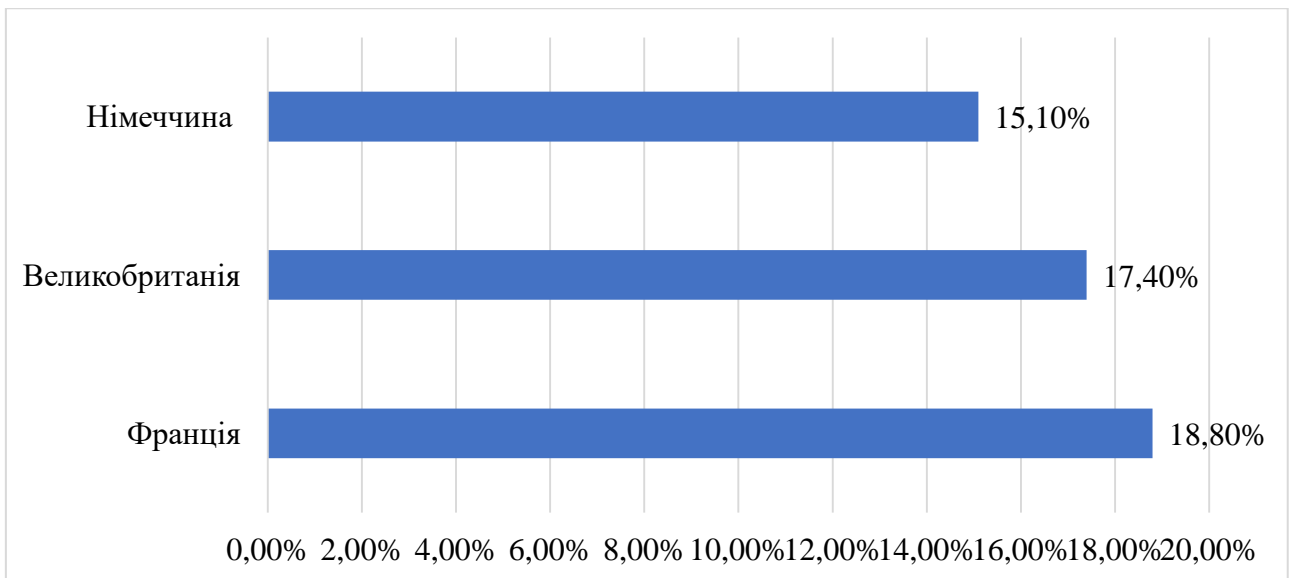

Рисунок 4 - Країни - лідери за кількістю проектів ПІІ в 2019 році.
Джерело [48]

Якщо раніше практично всі проекти, що аноншуються в тому чи іншому році, доходили до стадії реалізації, то з настанням пандемії ситуація змінилася. Як показує аналіз ЕУ, невизначена обстановка на ринку і його звуження в випадку ряду галузей призведе до того, що лише 65% з заявлених в 2019 році проектів будуть реалізовані в термін, 25% будуть відкладені, а 10% - зовсім скасовані (рис. 5).

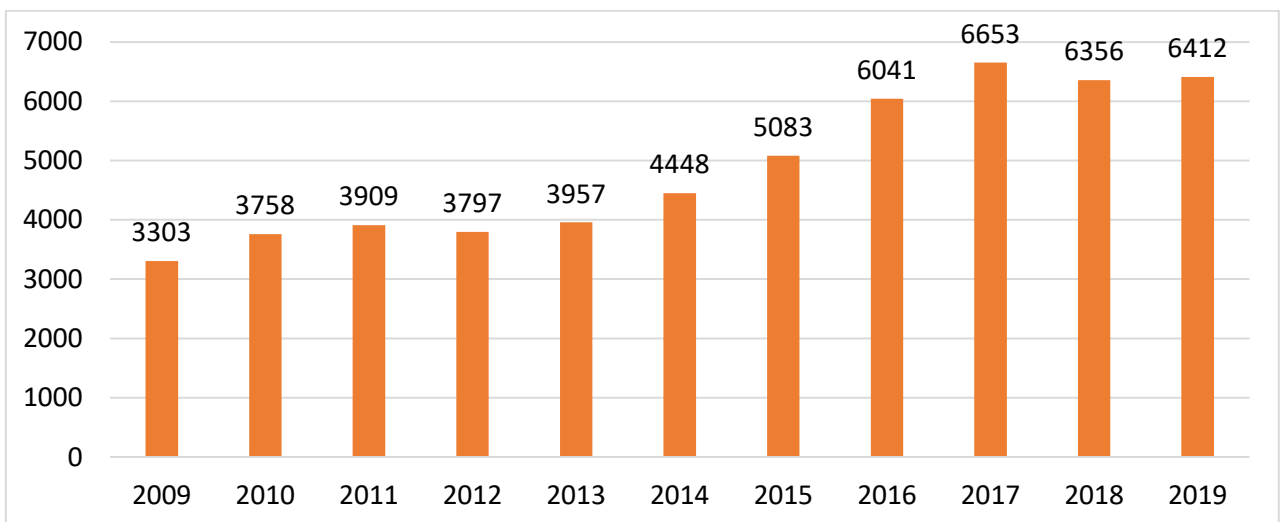

Рисунок 5 - Кількість проектів ПІІ, оголошених в Європі в 2019 році, без врахування впливу пандемії.

Джерело[58]

Навіть ті проекти, які йдуть за планом, не можуть гарантувати досягнення намічених показників як з точки зору інвестицій, так і в плані зайнятості. Згідно з результатами дослідження ЕУ, в рамках проектів, оголошених в 2019 році, буде створено на 30-50% менше робочих місць, ніж

очікувалося на етапі формування відповідних бізнес-планів. Таким чином, незважаючи на, здавалося б, високі показники в 2019 році, реальна ситуація виглядає не так оптимістично (рис. 6). У деяких країнах пандемія коронавірусу вплинула на реалізацію проектів в меншій мірі. На ринках, які характеризуються високим рівнем конкуренції і в більшій мірі орієнтовані на сферу послуг, де основна частка ПІІ спрямовується на створення спільних центрів обслуговування і програмних центрів або про-ведення НДДКР, рівень реалізації проектів складе до 80%, що набагато вище загальноєвропейського показника, який в середньому досягає лише 65%. Як приклад можна привести Ірландію, Польщу і Португалію [58].

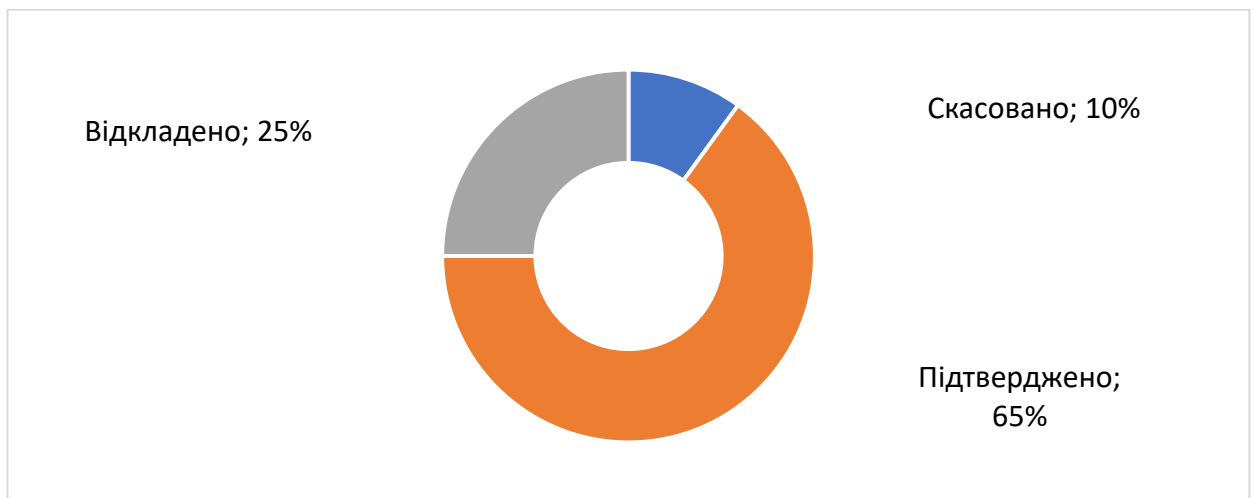

Рисунок 6 - Оцінка поточного стану проектів ПІІ, оголошених в 2019р.
Джерело[58]

Франція продемонструвала дуже високий зріст інвестиційної активності: в 2019 році в країні було заявлено про тисяча сто дев'яносто сім проектах, це на 17% більше, ніж роком раніше, і майже п'ята частина (19%) від загального показника по Європі. В результаті країна вперше вийшла на перше місце за кількістю проектів із залученням ПІІ. Тріумфальне повернення Франції на інвестиційну арену почалося в 2017 році і сталося завдяки реформам трудового законодавства і корпоративного оподаткування, проведеним президентом Еммануелем Макрона, які високо оцінили як французькі, так і зарубіжні інвестори [58].

У Великобританії був зафіксований п'ятивідсотковий зростання числа інвестиційних проектів незважаючи на невизначеність напередодні Брекзита. Однак вперше з початку проведення дослідження Великобританія поступилася лідерством в рейтингу найбільш привабливих для інвестицій країн.

Впевнену позитивну динаміку продемонстрували Португалія (+ 114%), Іспанія (+ 55%) і Нідерланди (+ 11%). (табл. 3).

Таблиця 3 – Кількість проектів, оголошених в 2019 році країн ЄС.

Ранг	Країна	Кількість проектів, оголошених в 2019 році (до коригування в 2020 році)	Частка від сумарного показника
1	Франція	1197	19%
2	Великобританія	1109	17%
3	Німеччина	971	15%
4	Іспанія	486	8%
5	Бельгія	267	4%
6	Нідерланди	255	4%
7	Польща	200	3%
8	Ірландія	191	3%
9	Туреччина	176	3%
10	Португалія	158	2%
11	Італія	108	2%
12	Угорщина	105	2%
13	Сербія	103	2%
14	Румунія	78	1%
15	Фінляндія	75	1%
16	Швейцарія	73	1%
17	Австрія	69	1%
18	Словаччина	65	1%
19	Швеція	63	1%
Інші країни		472	7%
Разом		6412	+0,9%

Джерело [58]

В Ірландії, Польщі та Туреччині спостерігається інша картина: кількість проектів із залученням ПІІ в цих країнах знизилася на 7%, 9%, 26% і 33% відповідно. Швидше стабільна, ніж позитивна динаміка в Німеччині є наслідком труднощів, з якими стикаються нові учасники ринку при виборі потрібних співробітників з величезної кількості кандидатів, а також при пошуку ніші для роботи в добре організованих ланцюжках поставок, все ланки яких тісно пов'язані один з одним. Не виключено, що в перспективі ситуація зміниться і новим гравцям буде легше освоюватися на місцевому ринку. Уповільнення зростання в Росії і Ірландії є відкатом назад після надзвичайно високого рівня інвестиційної активності, зазначеного раніше.

В умовах глобалізації та інтернаціоналізації країн, держав і економічних систем особливої актуальності набуває інтенсифікація інвестиційного обміну в світовому масштабі, що дозволяє фінансово-промисловим групам і великим компаніям залучити в свою країну нові виробничі і управлінські технології, брати участь в найбільших світових ланцюжках випуску інноваційної конкурентоспроможної продукції,

розширювати можливості експорту національних товарів і послуг. Світовий досвід показує, що країни, які беруть активну участь в міжнародному русі капіталу, мають більш високі темпи економічного зростання і продуктивності праці. У зв'язку з цим в глобальному аспекті інвестиційного процесу найбільший інтерес представляє саме рух прямих інвестицій.

Наразі глобалізація економічних систем супроводжується розширенням географії інвестиційних зв'язків, тобто їх територіальної експансією. Євросоюз позиціонується одним з найбільш розвинених регіональних інтеграційних блоків, який надає глобальний вплив на інші країни і задає вектори загальносвітових тенденцій. Взагалі, в контурах економічної політики країн Євросоюзу взаємні зовнішні інвестиції виступають ключовим компонентом інфраструктури, що зв'язує європейську економіку з глобальними ланцюжками створення доданої вартості.

З плином часу в регіональній (в тому числі і в інвестиційній) політиці Єврозони склалося три основних напрямки, що лежать в основі інтеграційного руху:

- політика економічного зближення (згуртування), в рамках якої робиться наголос на надання допомоги (в тому числі і інвестиційної) регіонах-аутсайдерам для звуження кордонів соціально-економічного відставання від регіонів-лідерів;

- політика щодо поліпшення конкурентоспроможності регіонів і зростання зайнятості;

- політика сприяння регіональному і національному співпраці для скорочення економічного значення кордонів країн. [56].

Що стосується конкретно особливостей інвестиційної політики Євросоюзу, то слід сказати, що становлення її сучасного етапу базується на підході, що є, по-перше, глобальним (узгодження внутрішнього аспектів і зовнішніх), по-друге, інтегрованим (взаємозв'язок ланок соціально-економічної політики), і по-третє, всеохоплюючим (рішення не тільки економічних, а й соціальних проблем) [57].

З урахуванням вищевикладеного регіональну інвестиційну політику на рівні Євросоюзу можна трактувати як систему узгоджених соціально-економічних рішень, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення ефективного розподілу інвестиційних коштів, в рамках інтеграційного об'єднання з метою пом'якшення наднаціональних диспропорцій в економічному розвитку і підвищенні конкурентоспроможності окремих територій.

Переходячи до кількісного аналізу ПІІ на рівні Євросоюзу, оцінимо поточну інвестиційну ситуацію в глобальному аспекті.

За підсумками 2019 р глобальні потоки ПІІ знизилися на 27% (до 1,097 трлн дол. США), що становить 1,3% світового валового внутрішнього

продукту, будучи мінімальним обсягом з 1999 р. Такий «обвал» спровокований, в основному, податковою реформою в США, в результаті якої американські материнські компанії репатріювали значні обсяги фінансових коштів із зарубіжних дочірніх підприємств. В результаті негативна динаміка по ПІІ в 2019 р зберіглася і після того, як в 2018 р цей показник впав на 16%. Ключовими донорами ПІІ на світовий ринок інвестицій виступили Японія, Китай і Франція, а головними інвестиційними реципієнтами - США, Китай, Нідерланди, Великобританія та Бразилія [48].

У європейській економіці відбулося зниження ПІІ вперше з 2012 р. Основний удар припав на найбільші економіки - ПІІ до Великобританії (до її виходу з Єврозони) і Німеччину впали на 13%, а у Франції їх зростання склало всього 1% [48].

Однак значно (більш ніж на 30%) зросли ПІІ в Бельгію, Іспанію та Ірландію. Причому в Євросоюзі протягом 2019 р спостерігався «обвал» як експорту інвестиційного капіталу в інші країни, так і імпорту інвестицій з інших країн. Як уже зазначалося, багато в чому це є наслідком відтоку американського капіталу з Єврозони назад в США, а також різким гальмуванням темпів зростання ВВП в країнах Євросоюзу [48].

У таблиці 4 представлено рейтинг країн Євросоюзу за 2019 рік за рівнем ПІІ (без урахування Великобританії). Наперед зазначимо, що лідерами в цьому рейтингу є США і Китай.

Таким чином, найбільш інвестиційно активними в сфері прямих іноземних інвестицій є розвинені і економічно сильні країни Єврозони - Німеччина, Ірландія, Франція, Іспанія. Негативні значення показника прямих іноземних інвестицій у Кіпру, Фінляндії, Люксембургу, Бельгії, Угорщини та Нідерландів свідчить про те, що експорт інвестицій в даних економіках випереджає їх імпорт. Аналіз ПІІ за видами економічної діяльності показав, що більшу частку ринку, до 40%, складають продажі і маркетинг. Далі, 29% ринку прямих іноземних інвестицій, належить виробництву. Приблизно по 10% прямих іноземних інвестицій припадає на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи і логістику [58].

При цьому за основними видами діяльності зафіксовано скорочення числа проектів в 2019 р.: кількість проектів прямих іноземних інвестицій в сфері продажів і маркетингу скоротилося на 11% (до 2 511), у сфері виробництва - на 6% (до 1 869). Відзначається, що падіння інвестицій в ключових секторах пов'язано з побоюваннями бізнесу з приводу політичної нестабільності і падіння платоспроможного попиту в країнах Європи, що в свою чергу обумовлено песимістичними прогнозами економічного розвитку [58].

Відносно сфер науково дослідної та дослідно - конструкторської діяльності і логістики спостерігається позитивна динаміка.

Таблиця 4 - Рейтинг країн Євросоюзу за рівнем прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за 2019 р.

Рейтинг	Економіка	Розмір ПІІ, млн дол
3	Німеччина	105 277 588 652
7	Ірландія	64 535 780 983
9	Франція	59 849 224 138
13	Іспанія	44 666 731 331
17	Італія	30 903 528 696
25	Польща	12 034 000 000
28	Австрія	11 246 052 144
33	Чехія	8 493 644 234
34	Румунія	6 881 990 396
41	Данія	5 390 959 073
42	Португалія	4 859 073 658
43	Мальта	4 806 769 130
44	Швеція	4 632 141 925
46	Греція	4 310 933 424
60	Болгарія	2 579 940 000
61	Словаччина	2 551 746 102
70	Словенія	1 523 856 932
81	Хорватія	1 284 360 878
83	Естонія	1 190 717 660
95	Литва	867 618 645
115	Латвія	423 271 482
189	Кіпр	-332 970 121
192	Фінляндія	-4 878 401 765
194	Люксембург	-5 615 033 227
197	Бельгія	-64 050 595 649
199	Угорщина	-72 821 104 573
201	Нідерланди	-239 270 346 591

Джерело [48]

Відносно сфер науково дослідної та дослідно – конструкторської діяльності і логістики спостерігається позитивна динаміка. У першому випадку це пов'язано з ростом числа проектів в секторі цифрових технологій, головним чином, за рахунок інтенсивної діяльності американських корпорацій в області цифровізації, у другому - з активною реалізацією стратегій реорганізації ланцюжків поставок, що почалася в 2016 р. в країнах Євросоюзу.

У таблиці 5 представлений огляд інвестиційної ситуації в країнах Євросоюзу, де на рівні окремих регіонів відзначено істотне послаблення інвестиційної діяльності у сфері прямих іноземних інвестицій (відмічається у Франція та Німеччині), а також де відбувається впевнене зростання зовнішніх інвестицій (це такі країни як Іспанія, Бельгія та Ірландія).

Розглядаючи інвестиційну ситуацію в країнах Євросоюзу, зупинимося більш детально на особливостях реалізації інвестиційної політики в них.

У Франції в рамках Національної інвестиційної програми укладені завдання по зростанню конкурентоспроможності підприємництва та застосування досвіду інноваційної діяльності в стратегічних секторах (нано- та біотехнологій, цифровізації, в розвитку промисловості і технологій по збереженню навколишнього середовища, інноваційних кластерів).

Таблиця 5 - Країни Європи: поточна ситуація в сфері ПІІ.

Країна	Поточна ситуація в сфері ПІІ
1	2
Франція	У 2019 р. відзначається практично відсутність зростання ПІІ в порівнянні з бурхливими періодами минулих 2 років. Число нових проектів збільшилася в 2019 року на 1% до 1 027 проектів, а в 2017-2018 і рр. приріст становив 31% і 30% відповідно. Однак в 2019 року в країні зафіксовано досить багато проектів (ніж в будь-якій іншій країні Європи) в сфері НДДКР (144) і виробництва (339). Зараз французька влада турбує негативний вплив на інвестиції протестні рухи «жовтих жилетів».
Німеччина	Стимування ПІІ в Німеччині обумовлено слабким економічним зростанням і зниженням автомобільного виробництва: число нових проектів в 2019 р. зменшилася з 1 124 до 973, або на 13%. Автомобільне виробництво скоротилося в II півріччі 2019 року на 7% в порівнянні з I півріччям, що викликано цілим рядом несприятливих факторів, а саме введенням тарифів США, зростанням ймовірності «жорсткого» Brexit, зменшенням китайського попиту і посиленням стандартів в області екології.
Іспанія	В Іспанії зафіксовано значне зростання обсягу ПІІ (на 32%) в 2019 року в результаті потужного прориву в цифрових технологіях: в даному секторі економіки було запущено 70 проектів із залученням ПІІ. Крім того, істотне зростання відзначений в транспортній, логістичній і фінансовій галузях. У зв'язку з цим експерти пов'язують зростання числа торговельних і маркетингових проектів на 77% - з 65% в 2017 р до 115% в 2019 р.
Бельгія	Бельгія демонструє впевнене зростання в усіх напрямках. У 2019 року в країні було запущено 278 проектів ПІІ, що перевищує показник попереднього року на 29%. Країна, будучи політико-географічним центром Європи, отримувала очевидну вигоду від процесу виходу Великобританії з Євросоюзу і реалізацією стратегій реорганізації ланцюжка поставок, яка почалася кілька років тому по всій Європі: кількість логістичних проектів збільшилася на 18%. Крім того, в 2019 року кількість проектів НДДКР і проектів зі створення нових головних офісів зросла більш, ніж в два рази.
Польща	У 2019 р приплив ПІІ в Польщу зріс на 38%, загальне число проектів ПІІ склало 272. Традиційні виробничі сектори економіки (транспорт, хімічна промисловість і машинобудування) продемонстрували майже двократне збільшення обсягу залучених ПІІ (127 проектів в 2019 г.), в даний час на них в сукупності припадає 47% від загального обсягу ПІІ в країну.
Ірландія	В Ірландії також зафіксовано різке зростання обсягу ПІІ (на 52%) у зв'язку з Brexit. Це дозволило запустити 205 нових проектів в секторах цифрових технологій, ділових послуг та фінансовому секторі. Крім того, в країні діє конкурентна ставка податку на прибуток юридичних осіб в розмірі 12,5%, і, поряд з цим, Ірландія вкладає значні кошти в розвиток цифрового та фінансової грамотності.

Джерело [48]

Прийнято нові умови відшкодування податків при веденні НДДКР, скасовано низку місцевих податків [59, с. 225].

Проте, зважаючи на низький зростання ВВП в порівнянні з іншими країнами Єврозони і високе податкове навантаження інвестиції в країні падають. Фінансово-інвестиційні відносини між Францією і зарубіжними країнами регулюються Валютно-фінансовим кодексом, а структура «Бізнес Франс» цілеспрямовано орієнтована на залучення ПІІ і займається поліпшенням інвестиційного іміджу країни. Сьогодні французький уряд хвилюють питання, пов'язані зі спрощенням прийому інвесторів з-за кордону, зниженням рівня оподаткування і регулюванням митних процедур. Для цього було вжито заходів щодо гарантій податкової стабільності (зараз на час реалізації проекту податкові ставки постійні), спонсорується відкриття іноземних стартапів.

У Німеччині, незважаючи на зниження інвестиційної активності по ПІІ, діє дуже ліберальна економічна політика. Відносно ПІІ німецьким урядом встановлено статусне правило, яке надає зовнішнім інвесторам безкоштовний доступ до інвестицій у всіх секторах, включаючи національні (телекомунікації, освіту, і т.д.). Іноземні інвестори наділені правом на 100% володіння бізнесом навіть у визнаних секторах, які знаходяться у вільному доступі.

Також німецьке законодавство передбачає надання фінансових грантів (кредитів з низькою процентною ставкою) закордонним інвесторам для проведення НДДКР. Крім цього, в Німеччині діє приваблива податкова політика щодо ПІІ, а низький рівень корупції, безсумнівно, дає країні перевага перед іншими членами Євросоюзу. Також в країні функціонує достатня кількість особливих економічних зон, що дозволяє закордонним інвесторам мінімізувати свої витрати, розмістивши на даних територіях виробничі майданчики.

Іспанія зараз активно реалізує стратегію зовнішньоекономічного розвитку країни, спрямовану на посилення свого положення в світовому співтоваристві. У «Стратегії міжнародної діяльності», прийнятої в 2015 р, одним з інструментів, спрямованих на формування державного іміджу і залучення ПІІ, визначається довгострокова програма «Марка Іспанія». Координує діяльність по залученню зовнішніх інвестицій та підтримки експорту Державний секретаріат з торгівлі. Крім того, функціонує спеціальна дирекція Invest in Spain, що надає інформаційно-консультаційну допомогу зовнішнім інвесторам. В Іспанії, як і більшості країн Єврозони, ПІІ здійснюються в режимі повної лібералізації: іноземні інвестори і національні компанії наділені рівними правами з ведення своєї діяльності, незалежно від характеристик інвестицій. Податкове навантаження інвесторів нижче, ніж у багатьох країнах зони Євро.

Передбачено надання податкових пільг для здійснення інноваційних інвестицій. Бонусне перевага Іспанії в тому, що у неї з багатьма країнами світу підписано Угоду про уникнення подвійного оподаткування.

Бельгійська інвестиційна політика спрямована на залучення ПІІ та забезпечення вільного руху фінансових коштів. Інвестори з-за кордону мають можливість отримати кредити без будь-якої дискримінації і за тими ставками, які діють на бельгійському ринку. Розвинена банківська система: функціонують як бельгійські, так і іноземні банки, чітко дотримуються всі директиви Євросоюзу в інвестиційній галузі.

Підтримка інвестицій на рівні країн покладено на Бельгійську компанію з міжнародних інвестицій та Експортно-кредитне агентство *Credendo*. Як правило, для розміщення свого капіталу на території країни іноземним інвестором не потрібно отримання попереднього дозволу. Однак, для таких видів діяльності, як страхування, виробництво і продаж продуктів харчування, роздрібна торгівля і банківське обслуговування закордонним інвесторам має бути дано офіційний дозвіл на їх здійснення.

У Польщі ж будь-якої спеціальний закон, який регулює іноземні інвестиції, відсутня. Загальні правові основи економічної діяльності в країні встановлено Цивільним кодексом, Кодексом комерційних підприємств і Законом про свободу господарської діяльності. Інвестиційна діяльність інвесторів з країн Євросоюзу і ЄАВТ здійснюється повністю на таких же правах і підставах, які прийняті відносно польських резидентів. Інтенсифікація інвестиційних процесів в сфері ПІІ особливо активно проявилася після вступу Польщі в Євросоюз.

Відкриті можливості для інвестиційного обміну дозволили залучити в країну значні обсяги ПІІ від провідних транснаціональних корпорацій, а польські компанії, в свою чергу, отримали доступ до виходу на зовнішні ринки, відкривши для себе вигідні ланцюжки збуту продукції. Високий рівень інвестиційної привабливості Польщі для зовнішніх інвесторів обумовлений вигідним економіко-географічним положенням країни, досить містким внутрішнім ринком, а також наявністю кваліфікованої і відносно недорогої робочої сили. Крім того, конкурентні переваги Польщі визначаються і низьким рівнем податкового навантаження щодо доходів юридичних осіб (в Польщі такий податок встановлений на рівні 19%, що значно нижче середнього показника на рівні країн ОЕСР, що становить майже 24%). Основним державним інститутом підтримки ПІІ в Польщі є Польське агентство інвестицій і торгівлі.

За оцінками *Forbes*, Ірландія є однією з привабливих країною для зовнішніх інвесторів з огляду на відкритий, прозорий і добре керований інвестиційний середовище, динамічною та інноваційною бізнес-культурою. Зараз в рамках інвестиційних програм розвитку Ірландії зроблено вагомий

акцент на захисті прав та інтересів інвестора; затверджена лояльна податкова політика. Інвестиційне законодавство країни досить ліберально щодо сфер промисловості і торгівлі (наприклад, відсутні загальні заборони на купівлю іноземцями акцій в ірландських компаніях, немає обмежень по громадянству для менеджменту та акціонерів в комерційних структурах).

Однак, незважаючи на ліберальність і ефективність інвестиційної політики країн Єврозони, на динаміку інвестицій сильно впливає зниження темпів економічного зростання. Зростання ВВП сповільнилося до 1,8% в порівнянні з 2,4% в 2017 р. Однак в 2019 р відзначилася позитивна динаміка: у II кварталі 2019 року в порівнянні з попереднім ВВП виріс на 0,2%, а в I кварталі - на 0,4% [12].

Такий стан справ спровоковано рядом інших взаємопов'язаних макроекономічних факторів, що впливають на інвестиційний процес в Єврозоні.

До таких факторів експерти відносять такі:

- загрозу глобального протекціонізму;
- високий рівень державного боргу в ряді держав;
- скорочення продуктивності праці (особливо в секторі послуг);
- відсутність структурних реформ, особливо в частині фінансового та фіскального сектора;
- посилення економічної конкуренції з США і Китаєм;
- проблеми, пов'язані з навколишнім середовищем і демографічними змінами, в тому числі з міграцією;
- зростання цін на енергоносії, неенергетичні промислові товари т. д.

В цілому ослаблення економічної активності в Євросоюзі є наслідком як довгострокових чинників, пов'язаних із загальними змінами в світовій економіці, так і тимчасових, серед яких: політична нестабільність, збільшення цін на нафту, ризики глобальної політики, фіскальна реформа і економічна політика США, конкуренція на що розвиваються ринках, невизначеність в області тарифної та торговельної політики, висока волатильність курсів валют, цін на сировинні товари і інших ринків капіталу [59; 60].

Для поліпшення інвестиційної ситуації в цілому Євросоюзу важливо вирішити завдання, пов'язані з проведенням структурних реформ з регулювання фінансового сектора, зниженням бюджетного дефіциту і держборгу в ряді країн, а також поліпшити економічне регулювання у всій Єврозоні. Інакше кажучи, для залучення іноземних інвесторів на свою територію, що не піддавши їх діяльність високому ризику, потрібне проведення стабільної макроекономічної політики.

Звичайно, в умовах загострення на глобальних ринках цінової конкуренції розміщення виробничих майданчиків в Єврозоні вельми

привабливо для іноземних інвесторів зважаючи на доступність фінансових ресурсів, добре розвиненою грантової підтримки (особливо в сфері інновацій та цифрових технологій), лояльності податкової політики, чітко відпрацьованого законодавства щодо захисту прав і інтересів іноземних інвесторів на рівні окремих країн союзу.

Однак на рішення інвесторів спрямовувати капітал до країни Євросоюзу сильний вплив надають такі економіко-політичні ризики, властиві Європі, як: зростання популістських і протекціоністських настроїв, проблеми з подоланням зовнішньоторговельних бар'єрів, інфляційні процеси в деяких секторах, що провокують падіння купівельної спроможності, міграційні потоки і нестача кваліфікованих кадрів, а також загальна інтеграційна геополітична нестабільність. Для зниження інвестиційних ризиків важливо закладати фундамент стабільного, стійкого економічного зростання і реалізації довгострокової стратегії розвитку. У даній ситуації Євросоюзу необхідно дотримуватися багатостороннього підходу до реалізації глобальної політики, заснованого на міжнародних інвестиційних угодах і взаємну співпрацю з розрахунком на довгостроковий період, спираючись на стійке фінансування прямих інвестицій, стійке виробництво і споживання і усунення регіонального нерівності.

У свою чергу, для стабілізації інвестиційної ситуації і макроекономічного стану в цілому Єврокомісія закликала країни Євросоюзу вести грамотну бюджетну політику і не допускати збільшення дефіциту поточних витрат більше 3%. Таким чином, вони зможуть вивільнити додаткові ресурси для інвестицій, а також зберегти кошти на випадок нової кризи [50].

На завершення відзначимо, що на сьогоднішній день рух ПІ є яскравим проявом процесів глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства. Для багатьох економік, що розвиваються ПІ - значимий джерело фінансових ресурсів, причому досить стабільних, а також це той капітал, який забезпечує появу в країні - реципієнте сучасних технологій, організаційних навичок і розподільних мереж. Якщо врахувати, що за інших рівних умов в разі дефіциту ресурсів віддача від них максимальна, то бідніші держави з невеликим капіталом, багатими природними ресурсами і великою кількістю некваліфікованої робочої сили повинні активно залучати транснаціональні корпорації, перетворюючи їх інвестиції в потенційно потужний фактор конвергенції доходів [27].

На будь-якому рівні для активізації припливу ПІ першочерговим є сприяння макроекономічної і політичної стабільності, формування сприятливого бізнес-середовища з адекватною інфраструктурою. Для цього країнам Євросоюзу необхідно зосередити зусилля в цілому на організації розумної економічної політики, формуванні надійної законодавчої бази та

сприятливого інвестиційного клімату. Як справедливо відзначається в роботі [61], національний уряд не повинен відокремлюватися від регулювання і контролю за потоком ПІІ, а має, навпаки, направляти його в пріоритетні, в першу чергу, для приймаючої країни-реципієнта галузі економіки, а не для транснаціональних корпорацій.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державна інвестиційна політика - це складова частина соціально-економічної політики, яка виражає відношення держави до інвестиційної діяльності, вона визначає цілі, напрямки та форми державного управління інвестиційною діяльністю в країні.

Інвестиційна політика охоплює як фінансування державних інвестицій, так і створення сприятливого інвестиційного клімату для приватних інвесторів і підприємств, що здійснюють капітальне будівництво за рахунок власних коштів.

Оскільки держава визначає єдині правила гри на інвестиційному ринку через проведену державну інвестиційну політику в цілях створення сприятливого інвестиційного клімату, визначаються і функції державного регулювання інвестиційної діяльності:

- визначення напрямків економічного розвитку країни і розробка державних інвестиційних програм;
- проведення досліджень і формування прогнозів розвитку інвестиційного ринку;
- створення економічних основ здійснення інвестиційної діяльності;
- вироблення економічної та фінансово-кредитної політики держави з урахуванням заходів по стимулюванню, регулюванню і контролю інвестиційної діяльності;
- організація фінансування особливо важливих проектів;
- моніторинг інвестиційної діяльності;
- розробка нормативної бази;
- ліцензування окремих видів діяльності.

Таким чином, значення державного регулювання інвестиційної діяльності можна визначити як основу розвитку інвестиційних відносин. Державне регулювання уніфікує і визначає правила інвестиційної діяльності, захищає права учасників відносин з приводу інвестицій, а також держава сама виступає в якості інвестора.

Інвестиційна політика Європейського Союзу є виваженою, послідовною та збалансованою. Міжнародний характер інвестиційної політики ЄС визначає її особливості, які виявляються в меті та визначених пріоритетах, в механізмі реалізації та відповідних інструментах, в правовому полі дії тощо.

В розрізі своєї інвестиційної політики ЄС приділяє значну увагу підтримці країн-партнерів, у відповідності до цього об'єднанням передбачено мобілізацію значних інвестицій, активізацію технічної допомоги, покращення інвестиційного клімату та загальнополітичної ситуації в країнах-партнерах. Незважаючи на ряд внутрішніх проблем ЄС продовжує активну

політику фінансування пріоритетних інвестиційних програм і продовжує приєднання нових членів.

З плином часу в інвестиційній політиці Євросони склалося три основних напрямки, що лежать в основі інтеграційного руху:

- політика економічного зближення (згуртування), в рамках якої робиться наголос на надання допомоги (в тому числі і інвестиційної) регіонах-аутсайдерам для звуження кордонів соціально-економічного відставання від регіонів-лідерів;

- політика щодо поліпшення конкурентоспроможності регіонів і зростання зайнятості;

- політика сприяння регіональному і національному співпраці для скорочення економічного значення кордонів країн.

Європейський Союз є стратегічним партнером та найбільшим іноземним інвестором України. Курс на євроінтеграцію є об'єктивною необхідністю для України, яка потребує західних технологій та інвестицій, модернізації країни, дотримання базових демократичних стандартів, необхідних для позитивного іміджу країни у світовому співтоваристві.

Головне очікування від інвестиційної співпраці ЄС-Україна – це формування сприятливих умов розвитку бізнес-клімату в Україні, що на сьогодні залишається одним з найактуальніших питань. Для подальшого покращення інвестиційного клімату України пріоритетним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого клімату, формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Водночас стратегічним завданням двосторонньої інвестиційної співпраці має стати не стільки збільшення об'ємів інвестування, скільки забезпечення розширеного відтворення капіталу з пріоритетністю інноваційного та соціального зростання.

Інвестиційний клімат країни оцінюється складною системою індикаторів та різноманітних показників. На жаль, на деякі фактори вплинути неможливо – таким, до прикладу, у 2019-2020 виявився COVID-19, який спричинив тяжкі наслідки як для економіки всього світу, так і зокрема для країн ЄС. Водночас реальною є мінімізація негативного впливу подібного фактору. Так, аби захистити економіку та не втратити основні активи у вразливих натеper сферах бізнесу, уряди країн ЄС запровадили низку додаткових етапів скринінгу ПІІ та інші заходи, спрямовані на подолання негативного впливу пандемії на інвестиційний клімат та забезпечення економічної безпеки країн. Першочерговим завданням при цьому визначено недопущення продажу активів за заниженими цінами, а не підтримання вхідного потоку ПІІ за будь-яку ціну. Зазначене, найімовірніше, виявиться у

значному падінні обсягів ПІІ в національній економіці країн ЄС, однак дасть змогу утримати належний рівень інвестиційної безпеки.

Таким чином, будь-які інвестиції, здійснювані на території Євросони, повинні максимально відповідати наступним правилам:

- сприяти соціально-економічному розвитку, сприяти створенню нових робочих місць на відсталих територіях;
- бути націленими на соціально-економічні блоки: соціальну інфраструктуру, людський капітал, енергетику, водопостачання, транспорт, інформаційно-комунікаційні технології, навколишнє середовище;
- надавати фінансову допомогу малим і середнім підприємствам;
- бути узгодженими зі стратегіями країн-партнерів і максимально відповідати їх політиці, виступати ефективним інструментом політичних діалогів з країнами-партнерами, а також в цілому підтримувати спільні цілі політики Євросоюзу.

Залучення ПІІ в країни Євросони в цілому повинно сприяти розвитку цифрового внутрішнього ринку, підвищення рівня зайнятості та інвестицій по всій Європі з метою прискорення економічного зростання. Особлива увага в рамках інвестиційної політики на рівні готельних країн необхідно приділяти транспортної та екологічної інфраструктури, поновлюваних джерел енергії, інвестицій в людський капітал, освіту і професійну підготовку кадрів в економічно слабких, відсталих регіонах, сприяючи розширенню економічного потенціалу всіх країн-учасників.

Реалізуючи інвестиційну політику в країнах Євросони в руслі економічного зближення з рештою світу, можливо збалансувати диспропорції в розвитку між регіонами, створити інтегративний і сильніший в економічному плані союз.

Пандемія привела до наростання антиглобалістських настроїв. Уряди цілого ряду країн, включаючи Францію і Німеччину, які наполягають на тому, аби залучати місцевих постачальників певних товарів. Одночасно з цим були посилені умови для придбання ключових гравців зарубіжними компаніями.

У ситуації, що склалася у ЄС з'являється можливість голосніше заявити про необхідність посилення міжнародного співробітництва і взаємодії, перш за все в загальноєвропейських масштабах. Це потрібно не тільки для підвищення стійкості перед обличчям майбутніх випробувань, а й створення умов для зростання і загального процвітання, які залучать інвесторів.

Як показав проведений аналіз, протягом останніх трьох років інвестиції європейських компаній до інших країн Європи становили понад половину (52%) від загального обсягу ПІІ в регіоні, це може стати запорукою його економічного відродження. Відновлення довіри між громадянами,

споживачами, виробниками і фінансовими інвесторами має стати пріоритетним завданням для перезапуску європейської економіки.

Щоб залишатися центром тяжіння для висококваліфікованих фахівців, підприємців та міжнародних компаній, європейські країни повинні адаптувати свої системи освіти і навчання таким чином, який дозволив би здобувати навички, найбільш затребувані на ринку праці. Такі системи повинні спиратися на онлайн-механізми, які в розпал коронакризи продемонстрували не тільки свої сильні, але і слабкі сторони.

Європейський союз і країни, які входять до його складу виділили суттєві обсяги коштів на підтримку бізнесу в умовах коронакризи. Однак гроші потрібні не тільки для того, щоб встояти під час шторму, а й оговтатися від його наслідків. Щоб відновити регіональну економіку, будуть потрібні інвестиції в розвиток інфраструктури, а також своєчасне надання фінансової підтримки підприємцям-початківцям на створення бізнесу і великим міжнародним компаніям - на його розширення.

Для цього необхідно вишукувати нові джерела державного і приватного фінансування, поступово послаблюючи залежність від банківського сектора: Європа давно намагається наздогнати бурхливий розвиток американський ринок венчурного капіталу. На хвилі сьогоденних змін, можливо, вже варто задуматися про створення умов для його інвестування в Європі. Крім того, частина заборгованості підприємств малого і середнього бізнесу в довгостроковій перспективі можна буде трансформувати у власний капітал.

Якщо звернути увагу на бюджетну сферу, то державі необхідно знайти баланс між збільшенням податкового тягаря для фінансування заходів по відновленню економіки і економічного стимулювання, з одного боку, і підтриманням конкурентоспроможності європейських компаній по відношенню до їх азіатським і американським конкурентам - з іншого. Якщо взяти за приклад європейський сектор технологій, то можна відзначити, що, на думку п'ятисот керівників європейських компаній, розвиток цифрової економіки має першорядне значення для підвищення інвестиційної привабливості Європи.

При всій важливості питань оподаткування сектора не можна забувати, що надмірне податкове навантаження або занадто завзяте правозастосування можуть налякати інвесторів. Щоб зберігати інвестиційну привабливість в посткоронавірусному світі, необхідно бути витривалим і гнучким. Тому Європа повинна підготуватися до майбутніх випробувань - будь то ще одна пандемія, масштабна кібератака або екологічна катастрофа.

Підготовку слід вести відразу по декількох напрямках. Перш за все необхідно провести детальні аналітичні дослідження за участю представників наукових і ділових кіл, щоб виробити ефективні стратегії, які

дозволили б прогнозувати майбутні кризи, відстежувати їх динаміку, а також пом'якшувати наслідки.

Ключовим інститутам ЄС також треба бути у всеозброєнні: пасивна позиція багатьох з них в умовах поточної пандемії піддалася жорсткій критиці з боку громадськості. Необхідно зробити висновки з ситуації, що склалася, не допустивши при цьому розпуску або призупинення діяльності цих структур. Істотний приплив ПІІ в Європу можна буде забезпечити тільки за умови чітких і скоординованих дій під егідою загальноєвропейських організацій.

Коронакриза оголила економічну вразливість окремих верств населення, при цьому, найслабша ланка визначає міцність всього ланцюга. Саме тому держава і бізнес повинні не тільки надавати підтримку секторам, які постраждали від пандемії, а й піклуватися про найбільш вразливих категоріях громадян, включаючи самозайнятих, а також осіб, які працюють на умовах неповного робочого часу або які не мають постійної роботи.

Тому, для залучення прямих іноземних інвестицій до країн Європейського Союзу варто спрямувати основні ресурси на відновлення економік, а саме:

- 1) просування ідей глобалізації, зміцнення загальноєвропейського ринку;
- 2) інвестиції в технології, систему охорони здоров'я і екологічно чисті виробництва;
- 3) вкладення коштів в адаптацію до «нової нормальності» і пошук оптимального балансу між підтримкою громадського добробуту та збереженням конкурентоспроможності бізнесу;
- 4) підготовку до нової кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України 18 вересня 1991 року №1560 XII редакція від 20.10.2019, підстава 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20191020> (дата звернення: 15.05.2021).
2. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України 06.09.2012 №5205-VI IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17> (дата звернення: 15.05.2021).
3. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: Розпорядження від 14 серпня 2013 р. № 843-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/843-2013-%D1%80> (дата звернення: 15.05.2021).
4. Євро-Рейтинг. Рейтинг інвестиційної ефективності областей. URL: <http://eurorating.com.ua/regiony/rejting-list/rejting-list-oblastej/> (дата звернення: 15.05.2021).
5. Індекс інвестиційної привабливості України. 2019. URL: https://eba.com.ua/wpcontent/uploads/2019/07/Invest_UKR_1_half_2019.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
6. Офіційний веб-сайт Держкомстату України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 15.05.2021).
7. Офіційний вебсайт Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: http://www.dnprstat.gov.ua/statinfo%202015/kap_inv/index.htm (дата звернення: 15.05.2021).
8. Бочі А., Поворозник В., Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
9. Гоблик В. В., Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64/efek_2013_5_18.pdf
10. Калетнік Г. М., Державне регулювання інвестиційної діяльності/ Калетнік Г. М., Мазур А. Г, Кубай О. Г. //Державне регулювання економіки. URL: https://pidruchniki.com/1813011338682/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya_ekonomiki (дата звернення: 15.05.2021).
11. Новікова К. І., Сучасний стан інвестиційно-інноваційної безпеки України. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3431> (дата звернення: 15.05.2021).
12. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність / Новікова К. І., Новікова Л.Ф. URL: https://pidruchniki.com/1584072012462/investuvannya/investitsiyna_diyalnist (дата звернення: 15.05.2021).

13. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 3. - С. 102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_3_13 (дата звернення: 15.05.2021).
14. Моїсєєва Ю. Інвестиційна політика України. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/721> (дата звернення: 15.05.2021).
15. Мордань Є. Ю. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення/ Мордань Є. Ю., Гуца А. В. // Економічна наука – 2017 – с.34-35. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
16. Мороз А.М. Основи правового регулювання // Банківські операції: підручник. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka.pdf> (дата звернення: 15.05.2021).
17. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз // Механізм регулювання економіки. – №2. – 2012. – С. 95. – С. 95. URL: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_10/S_A_Petrovs_kaEvaluation_of_investment_attractiveness_of_the_region_a_comparative_factor_analysis.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
18. Сидор Г. В. Інвестиційна привабливість регіонів / Г. В. Сидор, Г.І. Давидовська // Сталий розвиток економіки. 2015. № 2. - С. 186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_2_28 (дата звернення: 15.05.2021).
19. Швець Ю. О. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення / Ю. О. Швець, О. В. Бурділо // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12(2). – С.166-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevsg_2017_12%282%29__37 (дата звернення: 15.05.2021).
20. Салтикова Г.В. До питання координації монетарної та фіскальної політики / Г. В. Салтикова, Н.В. Котенко // Механізм регулювання економіки. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2015. – №3. – С 58-67.
21. Індекс інвестиційної привабливості. URL: http://www.eba.com.ua/static/indices/iai/EBA_IAI_1H_2017_UKR.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
22. Офіційний сайт Міжнародної консалтингової компанії BDO. URL: <http://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index> (дата звернення: 15.05.2021).
23. Індекс економічної свободи. URL: https://ru.theglobaleconomy.com/rankings/herit_investment_freedom/ (дата звернення: 15.05.2021).
24. Щорічний рейтинг інвестиційної привабливості європейських країн від Ernst&Young. URL: <https://mind.ua/news/20198197-shchorichnij-rejting-investicijnoyi-privablivosti-evropejskih-krayin-vid-ernstandampyoung> (дата звернення: 15.05.2021).

25. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.05.2021).
26. The official site of European Commission. Investment. URL: <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/investment/> (дата звернення: 15.05.2021).
27. The official site of European Commission. Europe 2020 strategy. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en (дата звернення: 15.05.2021).
28. The official site of European Commission. Investment Plan for Europe : the Juncker Plan. Getting Europe investing again. URL: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan_en (дата звернення: 15.05.2021).
29. Сусіди ЄС: Південь-Схід. План зовнішніх інвестицій ЄС. URL: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2018-03/FACTSHEET_EIP_UA.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
30. Нагорняк І. Детально про новий інвестиційний план ЕС : можливості та виклики для України / І. Нагорняк // Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2018/06/14/7083085/> (дата звернення: 15.05.2021).
31. Політика ЄС щодо України. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/assistance> (дата звернення: 15.05.2021).
32. World investment report – 2019. Special economic zones. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
33. Представництво Європейського Союзу в Україні. Єврокомісія надасть 1 млрд. євро на підтримку реформ в Україні. URL: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine> (дата звернення: 15.05.2021).
34. ЄС може перерахувати Україні 500 млн євро макрофінансової допомоги у лютому Європейська правда. // Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/01/22/7105430/> (дата звернення: 15.05.2021).
35. Худякова О. Інвестиційна непривабливість: чому в Україну не хочуть вкладати гроші / Худякова О. // Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/01/25/stattja/ekonomika/investycijna-nepryvablyvist-chomu-ukrayinu-ne-xochut-vkladaty-hroshi> (дата звернення: 15.05.2021).
36. BDO IBC Overall ranking. URL: <https://www.bdo-ibc.com/index.php?id=3525> (дата звернення: 15.05.2021).

37. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2019. URL:http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
38. Foreign direct investment. UNCTAD. 2020. URL:<https://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx> (дата звернення: 15.05.2021).
39. The Global Competitiveness Index. World Economic Forum. 2019. URL:<https://www.weforum.org/reports> (дата звернення: 15.05.2021).
40. Doing Business Reports. The World Bank. 2019. URL:<http://www.doingbusiness.org> (дата звернення: 15.05.2021).
41. The Global Innovation Index Report. Global innovation index. 2019. URL:<https://www.globalinnovationindex.org/Home> (дата звернення: 15.05.2021).
42. Index of Economic Freedom. The Heritage Foundation and The Wall Street Journal. 2019. URL:<https://www.heritage.org/index> (дата звернення: 15.05.2021).
43. The Legatum Prosperity Index Reports. Prosperity. 2019. URL:<http://www.prosperity.co/> (дата звернення: 15.05.2021).
44. Corruption perceptions index. Transparency international. 2019. URL:<https://www.transparency.org/cpi2019> (дата звернення: 15.05.2021).
45. International Business Compass Index. BDO. 2018. URL:<https://www.bdo.ge/en-gb/insights> (дата звернення: 15.05.2021).
46. Global Peace Index Report. Global PeaceIndex. 2018. URL:<https://countryeconomy.com/demography/global-peace-index> (дата звернення: 15.05.2021).
47. Приходько В.П., Єгорова О.О. Економіка та економічна безпека держави: навчальний посібник. Ужгород : РІК-У, 2017. 388 с.
48. WORLD INVESTMENT REPORT 2020. UNCTAD. 2020. URL:https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2020_en.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
49. Regulation (EU) 2019/452 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the Union. Official Journal of the European Union. 2019. URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32019R0452&from=EN> (дата звернення: 15.05.2021).
50. Foreign direct investment in the EU. Bird & Bird. 2020. URL:<https://www.twobirds.com/en/news/articles/2020/global/foreign-direct-investment-in-the-eu> (дата звернення: 15.05.2021).
51. Real Decretoley 8/2020, de 17 de marzo, de medidas urgentes extraordinarias para hacer frente al impacto económico y social del COVID-19. Jefatura del Estado. 2020. URL:<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-3824> (дата звернення: 15.05.2021).
52. Governmental Decree 86/2020. Wolters Kluwer. 2020. URL:<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000086.kor> (дата звернення: 15.05.2021).

53. Sněmovní tisk 834 VI.n. z. o prověřování zahraničních investic – EU. PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. 2020. URL:<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=834> (дата звернення: 15.05.2021).

54. Außenwirtschaftsgesetz – AWG. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. 2020. URL:https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_awg/ (дата звернення: 15.05.2021).

55. Ціна вірусу: чи врятує провідні економіки світу безпрецедентна фінансова допомога. Європейська правда. 2020. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/04/6/7108344/> (дата звернення: 15.05.2021).

56. Муртузалієва, С. Ю. Європейський досвід регіональної політики // Наука промисловості та сервісу. 2018 року. №5-1, С. 225-229.

57. Адаманова З. О. Інвестиційні процеси в ЄС: посткризові тенденції і нова політика стимулювання // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2014. № 3 (211), С. 5-15.

58. Дослідження інвестиційної привабливості країн Європи URL:https://www.eu.com.br/Publication/vwLUAssets/eyeuropean_attractiveness-survey-2019-rus / дол FILE / eyeuropean_attractiveness-survey-2019_rus.pdf (дата звернення: 15.05.2021).

59. Тюріна О. А. Політика Франції в області прямих іноземних інвестицій в умовах світової фінансової кризи і кризи зони євро // Наука про людину: гуманітарні дослідження. 2018. № 2 (20), С. 224-230.

60. Економіка Євросоюзу в 2019 році: чи залишиться «загальний будинок» на плаву? URL:<https://eurasia.expert/ekonomika-evrosoyuza-v-2019-godu> / (дата звернення: 15.05.2021).

61. Кочемасова, А. В. Світовий досвід залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації економіки // Фінанси і кредит. 2013. № 18 (546), С. 66-77.

ДОДАТКИ

Додаток А

Топ-10 країн за кількістю проектів ПІІ в 2019 році: частка від загального числа проектів і зміна в порівнянні з попереднім роком. Джерело[57]

